

SLAVNI KARIKATURIST OTO REISINGER GOVORI UOČI IZLOŽBE SVOJIH KARIKATURA U BRUXELLESU

Dok sve ugledne novine u svijetu objavljaju političke karikature, u Hrvatskoj to ne čini nitko!

ANDRIJA TUNJIĆ

Karičaturist Otto Reisinger od 1950. godine pa sve do danas objavljuje karikature u »Vjesniku«. Dobitnik je mnogobrojnih svjetskih nagrada i priznanja za karikaturu. U Bruxellesu će za nekoliko dana, već 24. siječnja, biti otvorena njegova izložba karikatura s još dvojicom arhitektaka Marijanom Kolesarom i Vjenceslavom Rihterom, koji se, kao i on, ne bave isključivo arhitekturom. Bio je to i povod za ovaj razgovor za Nedjeljni Vjesnik.

• Koliko ste dosad imali izložaba?

Ne znam. Izlagao sam od Njemačke, Slovačke, Turske, Italije, Engleske, Švicarske, Francuske, Nizozemske... I moja prva izložba bila je u Nizozemskoj...

• Na izložbama ste osvojili i priličan broj nagrada?

– U zadnje dvije godine, na sagovor mlađih kolega, slao sam radove na nekoliko natječaja i dobio dosta nagrada. U zadnje dvije godine dobio sam ih šest-sedam.

• Pa kako 50 godina uspijevate crtati karikature?

– Tu je riječ o više od 50 godina. Redovito crtam i objavljujem karikature od 1946., kada sam upisao arhitekturu na Zagrebačkom sveučilištu. Inače, prije toga, kao srednjoškolac, objavio sam početku karikaturu u Studentskom listu 1945. godine. A od 1946. u Kremplu, ondašnjem humorističkom listu, redovito sam objavljivao karikature i studirao. Od 1950. postao sam stalni karičaturist u Vjesniku u kojem sam preko 30 godina svakod-

nevno objavljivao Peru. Toga se sjecja srednja generacija, ova koja, kao i ja, ima oko 70 godina. I sada kao umirovljenik povremeno objavljujem u Nedjeljnju Vjesniku.

Gost Olimpijade

• Koliko ste karikatura do sada objavili?

– Na tisuće i tisuće.

• Osim crtanju karikatura, čime ste se još bavili?

– Uz karikature sam radio i ilustraciju knjiga, plakate, radijus, kada je crtež bez teksta potpuno besmislen i kada je tekst ispod crteza besmislen, zajednički ipak i taj crtež i taj tekst imaju nekakav smisao.

Ništa bez treninga

• Zašto je Pero uglavnom »dolazio« s tekstom?

– U 90 postu slučajeva je bio s tekstom. To je uvijek bila po jednu rečenicu koja je crtežu davalala nekakav smisao. Bez teksta karikatura bi bila potpuno nerazumljiva.

• Kako je Pero uopće nastao?

– Više se ne sjećam kako je nastao. Možda je netko dao ideju, a ja sam je prihvatio i u tome ustrajao. Na svoju žalost, prihvatio sam je, bila mi je svakodnevno opterećenje, ali, što sam više radio, bilo mi je lakše.

• Zašto se on nije zvao Joz?

– Pero je ime koje je zastupljeno u čitavoj Hrvatskoj. Klar ili Cecilia su neuobičajena imena koja će rijetko tko dati svojem dijetetu, ali Pero, Stjepan ili Štefek su imena kojih imamo posudu. Ljudi su to prihvatali, nitko i ne razmišlja o imenima. Nitja.

• Čime ste se inspirirali?

– Stalni karičaturist bio sam u švicarskom Nebelspalteru, u nizozemskoj u Panorami, u njemačkom Quickeu, a povremeno i engleskom Punchu. To je trajalo 15-ak godina i to jedno po stranicu ili dvije. Naravno, povremeno sam objavlj-

ivao i u drugim novinama. Moje karikature prenosili su i SAD-u, Francuskoj, Kanadi, ne znam gdje sve ne. Neke su iskoristene za udžbenike, o čemu sam dobivao pismata u kojima su tražili dopuštenja. Zbog velikog opterećenja, a i zbog promjene urednika, s vremenom sam prestao raditi.

– To me ljudi često pitaju, ali to čak ni meni nije jasno. Meni, recimo, misterij kako Tonko Ninić uvijek pogodi prstom na pravo mjesto kako bi dobio pravu ton. Znate, nisam stručnjak za područje mozga, ali mislim da je kod svakog inventivnog rada potrebna vijuga koja se s vremenom malo razvija. Možda se bojam da ne bih bio u formi.

• Koliko vam vremena treba da nacrtačte karikaturu?

– Kad je moram nacrtačti, sjednem sat prije, malo razmišljaj i to nacrtačam. Ako je hitno, onda je smislim brzo i nacrtačam. U slobodno vrijeme se bojam da ne bih bio u formi.

Ijam sam samo kad je vrijeme za to, a to je obično prije podne. Mislim da je to rezultat dugogodišnjeg i svakodnevnog rada, to da čovjek dođe do ideje.

• Skočite li ponekad iz snajer vam dode ideja?

– Ne. Ali fizičku i psihičku formu održavamo svakodnevnim crtanjem i onih karikaturama koje ne objavim. Bez treninga. Većina ljudi voli humor, voli šalu, voli karikaturu...

– Znate, ima ljudi koji imaju i koji nemaju smisla za humor. Takvih ima jednako među intelektualcima kao i među neobrazovanim. No, potreba za humorom u ljudima postoji. Golem broj ljudi ne zna ispričati vic ili ga ne shvaćaju, ali ga volje. Većina ljudi voli humor, voli šalu, voli karikaturu...

• Ipak, velika je razlika značiti ispričati vic i nacrtači smiješnu karikaturu, zar ne?

– Da. Znate, crtati karikature i nastojati biti duhovit u karikaturi jako je ozbiljan posao.

Ljudi krivo misle da su karikaturisti komičari, to nije točno.

Ima ih koji to jesu i koji to nisu. Humor je prirodan.

• Očekujete li ljudi od vas u društvu da budete duhoviti?

– Ne znate jesam li u društvu duhovit. Znam ispričati poneki vic, kojeg čujem, naravno, ali bih bio sretan kad bih bio autor viceve koji kruže.

• Kako su političari reagirali na vaše karikature? Jesu li

možda bili protiv njih?

– U mojim karikaturama, koje su uvijek na neki način bile aktualne i koje su bile mali daraci malom, prošćenom čovjeku u svim prilikama, političari su izbjegavali vidjeti pravu poruku. Politici koji su odlučivali razmišljali su na način; znate, on je karikaturist, to su vicevi, humor... Oni su to povezivali s neozbiljnošću iako je to bilo iterakao ozbiljno. Zato nisam imao velikih sukoba, ali mi je bilo privrgano s više strana. Nikad nije bilo otvorenih prozivanja osim jednom kada je VUS bio zbranjen zbog moje karikature. I zbog ruske intervencije. Tada smo pokojni urednik Frane Barbieri i ja završili na sudu.

VUS zabranjen zbog karikature

• O čemu je bila karikatura?

– Bila je u vezi s Hruščovom. Na zidu velika Staljinova slika s brkovima, a Hruščov se brije. Vide mu se dlake i onda ga pišta brico: »Hoćemo li brijati brkove ili ćemo ih ostaviti?« Aludirao sam na Staljina. Rusi su onotom intervernili, VUS je povučen iz prodaje, ali već je bio rasprodan.

• Što je danas o karikaturi u Hrvatskom duhovitu?

– Nazalost, to je teško reći jer danas u Hrvatskoj nemate novine koje donose karikature. U svijetu svaka novina koja drži do svojega renomea i ugleda objavljuje karikature. U nas ima dosta talentiranih karikaturista koji to crtaju, ali ih nemaju gdje objavljivati.

• Što mislite o Felixu?

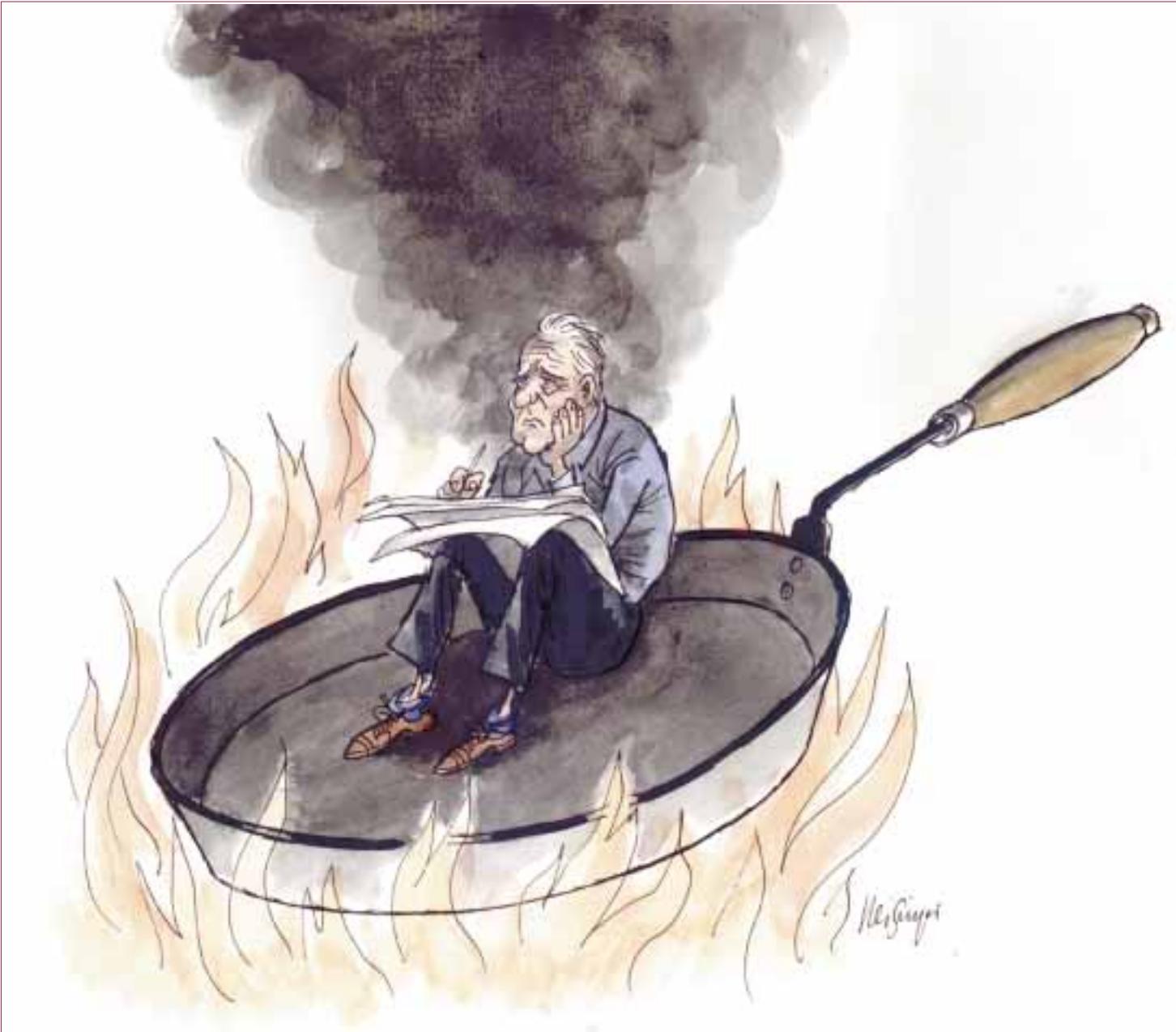
– To je drugi tip karikature. On ne crta face koje bi se prepoznale. To je kero Pero.

• Je li vam duhovit?

– Da. Povremeno uzimam Večernji list i prvo pogledam Felixa. To je moderno i zbog crteža mladih ljudima prihvatljivije nego starijima. Ali u nas, niti u jednim novinama, nema političke karikature.

• Zbog cenzure?

– Ne bih rekao da je zbog toga, nego stoga što ljudi u redakcijama ne shvaćaju da je dobra politička karikatura često brilljant komentari jednog dogadaja u politici, u svijetu ili kod kuće. Većina tih ljudi misli da bi karikatura trebala biti ilustracija teksta koji na ne znam koliko kartica hoće reći ono što karikatura kaže u jednoj rečenici i jednim crtežom.

RADNI DAN JEDNOG KARIKATURISTA

SUSRETI I PORTRETI: LJERKA NJERŠ, SLIKARICA I KERAMIČARKA

Japanska keramičarska tehnika u Remetskom kamenjaku

MILAN SIGETIĆ

Popularna zagrebačka slikarica i keramičarka svojim je ciklusima posvećenim hrvatskoj baštini i vrhunskim domaćinskim u glinotisku posvećenim Milki Trnini, utkala vrijedne nit u hrvatski likovni izričaju na prijelazu dvaju stoljeća

– Kostime Milke Trnine 1900. godine kreirao je engleski slikar i kostimograf Percy Anderson, i izradeni su kazališni radionicama »Covent Gardena«. Našla sam inspiraciju u tim radovima i skicama i po rasploženju publike i kritike osjetila da sam ostvarila zamisli u tom ciklusu monotypia otisnutih s glinenim pločama. Čovjek uvijek mora razmišljati i živjeti s projektom koji je pred njim. Bez obzira je li riječ o bijelini platna, čistom papiru ili palatom po datoj glini. Pristup svakoj tehnići je različit. Različite su i tehničnosti i dragi mi je da sam uz slikarstvo tako duboko uronula i u keramiku. Tako sam u Remetskom kamenjaku unijela japansku tehniku i izradu raku keramike, koja se iz Dalekog istoka preselila u Europe,«, govori Ljerka Njerš. Zamisljivo je čuti gdje je i kako ušla u te tajne i kakvu su je iznenadenja čekala.

Iznadenja s keramikom

– Prvo iznenadenje je bilo što raku keramika ima poseban miris. Riječ je o mirisu izgorjeli plijevine. Taj se miris uvlači u košu, odjeću i prostor u kojem radite. Kada sam prvi put u Engleskoj vidjela taj proces pomisliла sam da je nastao požar. Nakon toga sam izradila grafike, odnosno monotypije s prepoznatljivim Bukovičevim simbolima, kako bi one mogle doći do šire publike izvan kazališta. Tako je nastalo desetak takvih monotypija: iz crne izgorjeli plijevine izaslo je bijestavlo boja i carobnih tonova. Predmeti su se uranjali u vodu i tako je na mene prešao virus raku keramike. No, trebalo je proći stanovito vrijeme, razmišljati i živjeti s idejom pa je tek onda počeo i ostvarivati. Osjetila sam da mi ta tehniku leži, a podatnost gline za raku keramiku navela me na pokušaj da svoje teme pretocim u reljefe. I izložba koja u HNK počiniva na onoga što joj je utkao njezin profesor Mari-

no Tartaglia?

– Moje školovanje je bilo divno i sjedam se s posvjetovanjem našeg profesora. Studij mora ostaviti trag, ali bilo bi loše da imitiramo i ostanemo cijeli život vezani za nastavnika. Svaki od nas našao je nešto svoje u načinu rada. Tako sam krenula u jednu kolorističku fazu i uvijek sam voljela boje i vezu gline i slikarstva. O meni su govorili kao o slikarici i keramici ili pak kao o keramičarki u slikarstvu, što je za mene nedjeljivo. Sto se tiče raku tehniku, ona stoljećima živi u povijesti umjetnosti i čovječanstva, dolazi s Istoka, a u zadnjih pedesetak godina osvaja prvo Ameriku, a onda Euro-

pu. To je tehniku koja inspirira i traži od

umjetnika da sve završi u jednom »švingu«, a zahtijeva i posebne prostore jer se radi u prirodi.

U Zagrebu, Krapini i drugim sjeverozapadnim krajevima Hrvatske djelovale su najprije manufakture, a onda tvornice keramikina. Kakvo je sada stanje u toj uporabnoj keramici i jesu li se vaši motivi našli na tim proizvodima, pitamo je?

– U povodu proslave 900. obljetnice grada Krapine imala sam mogućnost suradivati s krapinskom tvornicom kamjenina, odnosno tvornicom koja je tamo radila. Napravila sam krasan ciklus omaza. Započelo je, ali nikad nije iskoristeno i mislim da danas nema veze s tvornicom. Oni rade, ali to ne

moe doći u konkurenčiju sa suvremenom keramikom odnosno manufakturama Italije ili Madarske. Kod nas se zadržala studijska, autorska keramika i nekolicina nas se jača mora truditi da bi uspjela od toga živjeti. Naprsto ne možemo još uvijek izdržati konkurenčiju iz Italije. Svaki od nas keramičara mora naći svoj stil, ali je keramika silno uvjetovana tehnologijom i namaprosto se ne može »smrati« jer gline se mora modelirati, sušiti, paliti jednom, dva put, tri put, što je velik tehnološki proces, dok kod slikarstva postoje različiti pristupi, ali se može napraviti relativno kratko, od akvarela koji ovisi o vjetru ruke i kista. Svaka slikarska tehnika dozvoljava različite pristupe, dulje ili kraće, ističe Njerš.

Umjetnost s koljena na koljeno...

U glini su nastali i neki spomenici kulture, kao primjerice secesijska ljepotica bivša Nacionalna i sveučilišne knjiznica? Da. To je vrijeme koju mene silno inspirira. Riječ je o početku 19. stoljeća. Mislim da Zagreb ima mnogo takvih objekata, odnosno palaca, koje zadnjih godina dobivaju svoj stari sjaj i štetu da današnja arhitektura koja ima nove tehnologije i materijale ne počiva i na ugradbi spomeničkih elemenata i kulturnog nasljeđa. Bilo bi prekrasno kad bi se u Zagreb gradile moderne građevine, ali s oznakama krajca 19. stoljeća kada je grad Zagreb dobio svoju fizonomiju, ističe Njerš.

Razgovor smo počeli i završili sa slikarstvom i glazbom. Ljerki Njerš je draga što je njezin mladi sin, Antun Tomislav Šaban, koji je glazbeno obrazovanje stekao u Beču, već postigao zapravo rezultate pa mu je pripala najprestižnja hrvatska skladateljska nagrada koja nosi ime velikog hrvatskog skladatelja Stjepana Šuleka. To je još jedan znak, veli Ljerka Njerš, da se slikarska i glazbena umjetnost nadopunjuju. Život u Remetama već je stoljećima utkan u povijest i umjetnost, a u obitelji Njerš dobitava svoj nastavak u slikarskom i glazbenom nadahnucu.

SJEĆANJE NA MILKU TRNINU: Ljerka Njerš sa čestitarima u stanci »Traviate« u HNK